

IZABELLA STEINEROWSKA-STREB*

Katowice

**SYTUACJA OGÓLNOGOSPODRACZA
A INWESTYCJE ŚLĄSKICH PRZEDSIĘBIORSTW
WYNIKI BADANIA EMPIRYCZNEGO**

STRESZCZENIE

Celem podjętego badania było rozpoznanie na podstawie badania pierwotnego przeprowadzonego na próbie 231 śląskich przedsiębiorstw zmian dokonywanych w inwestycjach przez przedsiębiorstwa podczas wahań aktywności gospodarczej. Zakres czasowy badania stanowiły lata 2008–2010. Opierając się na otrzymanych wynikach, wyciągnięto wnioski na temat zmian w inwestycjach rozwojowych i odtworzeniowych przedsiębiorstw, a także modyfikacji, których przedsiębiorstwa dokonują w planach inwestycyjnych. Ponadto wskazano, że występuje zależność pomiędzy inwestycjami przedsiębiorstw oraz ich wielkością, zasięgiem i profilem prowadzonej działalności.

Słowa kluczowe: inwestycje, przedsiębiorstwa, wahania aktywności gospodarczej

Wprowadzenie

Inwestycje realizowane przez przedsiębiorstwa oddziałują na ich funkcjonowanie wielopłaszczyznowo. Przesądzają one bowiem zarówno o sposobie realizacji procesów produkcyjnych w przedsiębiorstwach, jak i o innowacyjności, a także o jakości oferowanych przez nie produktów.

---

* Izabella Steinerowska-Streb, dr, Samodzielny Zakład Gospodarki i Administracji Publicznej, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, e-mail: streb@ue.katowice.pl.

W zależności od realizowanych inwestycji przedsiębiorstwa mogą szybciej lub wolniej dostosowywać się do zmian zachodzących na rynku. Dzięki inwestycjom mogą również się stać liderami niektórych zmian. Inwestycje ułatwiają zatem przedsiębiorstwom utrzymanie dotychczasowych grup klientów, a także zdobywanie nowych rynków.

Działalność inwestycyjna przedsiębiorstw jest zdeterminowana przez wiele czynników. Wśród nich istotną rolę odgrywają zasoby finansowe, którymi dysponują przedsiębiorstwa¹. Od dostępu przedsiębiorstw do kapitału zależy bowiem wielkość podejmowanych przez nie inwestycji. Z tego względu mniejsze przedsiębiorstwa, posiadające zazwyczaj ograniczone w stosunku do większych przedsiębiorstw możliwości finansowania, prowadzą zazwyczaj inwestycje na mniejszą skalę niż duże firmy.

Inwestycje realizowane przez przedsiębiorstwa są również w znacznym stopniu uzależnione od strategii przedsiębiorstw i ich planów rozwojowych. O zależności występującej na tej płaszczyźnie świadczą badania Keith Glancey. Wynika z nich, że niektóre przedsiębiorstwa z założenia są tworzone nie po to, aby rosnąć i aby się rozwijać. Do takich przedsiębiorstw należą przedsiębiorstwa zakładane przez przedsiębiorców, którzy podjęli działalność gospodarczą, nie kierując się chęcią maksymalizacji zysku. Ich głównym celem jest możliwość samodzielnego podejmowania decyzji i uniknięcie konieczności wykonywania poleceń osób będących na wyższym szczeblu w hierarchii organizacyjnej. Z tego powodu najczęściej właściciele tych przedsiębiorstw nie są zmotywowani do tego, aby rozwijać własną firmę². Skala inwestycji dokonywanych w tego typu przedsiębiorstwach nie jest zatem duża.

Badania K. Glancey wskazują również, że w przedsiębiorstwach, które dążą do wzrostu, zakres podejmowanych w tym kierunku działań jest szerszy. Niemniej jednak jest on również zróżnicowany i zależy od postaw właścicieli przedsiębiorstwa wobec wzrostu. Niektórzy z nich zakładają sobie bowiem za cel rozwój firmy do takiej wielkości, która pozwoli im na kontrolę całej działalności przedsiębiorstwa, bez konieczności delegowania uprawnień na inne osoby. Inni natomiast dążą do tego, aby ich firma rosła, nie zwracając uwagi na utratę

---

¹ Ministerstwo Gospodarki, *Analiza zróżnicowania regionalnego aktywności inwestycyjnej sektora MSP, ze szczególnym uwzględnieniem działalności innowacyjnej*, Departament Analiz i Prognoz, Warszawa 2010, s. 3.

² K. Glancey, *Determinants of growth and profitability in small entrepreneurial firms*, "International of Entrepreneurial Behaviour & Research" 1998, vol. 4, no. 1, s. 19.

wyłączności, jeśli chodzi o podejmowanie decyzji³. Z tego względu zakres działań mających na celu wzrost tych przedsiębiorstw, a w szczególności ich inwestycji, jest w konsekwencji zróżnicowany.

Działania inwestycyjne przedsiębiorstw są w dużym stopniu uwarunkowane także otoczeniem makroekonomicznym, w którym funkcjonują podmioty. W jego obrębie istotny wpływ na inwestycje podejmowane przez przedsiębiorstwa mają wahania ogólnej aktywności gospodarczej. Zmiany zachodzące na rynku na ich skutek znajdują bowiem odzwierciedlenie w różnych płaszczyznach życia gospodarczego, a tym samym w działalności przedsiębiorstw.

Zależności występujące pomiędzy inwestycjami podejmowanymi przez przedsiębiorstwa a kształtowaniem się ogólnej aktywności gospodarczej są przedmiotem badań od wielu lat⁴. Jednym z czołowych ekonomistów, którzy zgłębiali tę problematykę, był John Maynard Keynes. W swoich pracach wskazywał on na związek inwestycji i oczekiwań przedsiębiorców co do przyszłości⁵.

Oddziaływanie wahań ogólnej aktywności gospodarczej na zmiany w inwestycjach współczesnych przedsiębiorstw stało się przedmiotem podjętego badania. Za cel główny przyjęto rozpoznanie zmian dokonywanych w inwestycjach przez przedsiębiorstwa podczas wahań aktywności gospodarczej. W szczególności miało ono dostarczyć odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- Jak kształtują się inwestycje rozwojowe współczesnych przedsiębiorstw w okresie wahań aktywności gospodarczej?
- Jak kształtują się inwestycje odtworzeniowe współczesnych przedsiębiorstw w okresie wahań aktywności gospodarczej?
- Jaka część przedsiębiorstw ogranicza planowane inwestycje ze względu na spadek aktywności gospodarczej?

Opracowanie składa się z pięciu części. Po wprowadzeniu przedstawiono główne pojęcie „inwestycje przedsiębiorstw” i ich klasyfikację. W następnej części umieszczono metodologię zrealizowanego badania pierwotnego, a w kolejnej zaprezentowano wyniki przeprowadzonego badania. W przedostatniej części

---

³ *Ibidem*.

⁴ Przeprowadzono w tym obszarze m.in. badanie *Procesy inwestycyjne i strategie przedsiębiorstw w czasach kryzysu*, zrealizowane przez W. Orłowskiego i in. w grudniu 2009 r. (W. Orłowski i in., *Procesy inwestycyjne i strategie przedsiębiorstw w czasach kryzysu*, PARP, Warszawa 2010).

⁵ R. Eisner, *Factors in business investment*, “National Bureau of Economic Research” 1978, <http://www.nber.org>, s. 3 (dostęp 30.05.2013).

przedstawiono wnioski wyciągnięte z badania. Ostatnia część pracy jest natomiast podsumowaniem i zawiera weryfikację przyjętych hipotez.

Pojęcie i klasyfikacja inwestycji przedsiębiorstw

Inwestycje przedsiębiorstw różnorodnie definiuje się w literaturze. W klasycznym ujęciu traktuje się je jako nakłady środków pieniężnych na odnowienie zużytych środków trwałych, unowocześnienie i zakup nowych. Z tej perspektywy inwestycje mają na celu osiągnięcie planowanej wielkości produkcji przez odnowienie i stworzenie nowego majątku trwałego⁶. Ujęcie to jest jednakże w pewnym stopniu zawężone, gdyż nie obejmuje ono między innymi angażowania środków finansowych w badania i rozwój⁷. Dlatego też we współczesnych definicjach podkreśla się, że inwestycja jest takim wydatkowaniem środków finansowych, w którym⁸:

- środki finansowe są długotrwale związane,
- skala ponoszonych nakładów jest znacznie większa niż w codziennej działalności przedsiębiorstwa,
- dąży się do zwiększenia w przyszłości potencjału firmy i zapewnienia jej w późniejszym czasie większych dochodów lub relatywnie mniejszych wydatków na osiągnięcie celów jej działania.

W takiej interpretacji celem inwestycji podejmowanych przez przedsiębiorstwa jest poprawa efektywności działania firmy, wzmocnienie jej pozycji rynkowej, a także poprawa jej wyniku finansowego. Realizacja inwestycji ma zatem wspomóc przedsiębiorstwo w osiągnięciu jego celów związanych z przetrwaniem i rozwojem⁹.

W literaturze przedmiotu inwestycje klasyfikuje się, mając na względzie różnorodne kryteria¹⁰. Ze względu na wpływ inwestycji na zdolności produk-

---

⁶ M. Sosińska-Wit, *Inwestycje MŚP czynnikiem wzrostu wartości majątku przedsiębiorstw województwa lubelskiego na podstawie wyników badań ankietowych*, Zeszyty Naukowe WSEI, seria „Ekonomia”, Lublin 2011, s. 143.

⁷ K. Dziworska, *Inwestycje przedsiębiorstw*, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 1993, s. 12.

⁸ Por. *Inwestycje rzeczowe i kapitałowe*, red. J. Różański, Difin, Warszawa 2006, s. 14 oraz W. Janik, A. Paździor, *Zarządzanie finansami spółki kapitałowej*, PWE, Warszawa 2010, s. 184.

⁹ A. Rudkowski, *Zarządzanie finansami*, PWE, Warszawa 2010, s. 213.

¹⁰ Szerzej: M. Fic, J. Jędrzejczak-Gas, *Uwarunkowania rozwoju sektora MŚP – wybrane zagadnienia*, w: *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, Uniwersytet Rzeszowski 2004, z. 5, s. 194.

cyjne przedsiębiorstwa wyodrębnia się inwestycje rozwojowe i odtworzeniowe. Te pierwsze traktowane są jako inwestycje zwiększające zdolność produkcyjną przedsiębiorstwa. W ich obrębie wyróżnia się inwestycje nowe, modernizacyjne oraz inwestycje na rozbudowę. Przez inwestycje odtworzeniowe rozumie się natomiast takie, które nie zmieniają zdolności produkcyjnych przedsiębiorstwa¹¹.

Metodologia badania

Głównym celem podjętego badania było rozpoznanie zmian dokonywanych w inwestycjach przez przedsiębiorstwa podczas wahań ogólnej aktywności gospodarczej. Dla tak sformułowanego celu wyznaczono trzy hipotezy badawcze:

- H1:** Zmiany dokonywane przez przedsiębiorstwa w obrębie inwestycji podczas wahań aktywności gospodarczej są uzależnione od ich zasięgu rynkowego.
- H2:** Zmiany dokonywane przez przedsiębiorstwa w obrębie inwestycji podczas wahań aktywności gospodarczej są uzależnione od rodzaju działalności prowadzonej przez te przedsiębiorstwa.
- H3:** Zmiany dokonywane przez przedsiębiorstwa w obrębie inwestycji podczas wahań aktywności gospodarczej są uzależnione od wielkości tych przedsiębiorstw.

Aby osiągnąć postawiony cel oraz zweryfikować przyjęte hipotezy, przeprowadzono badanie bezpośrednie. Jego zakres przedmiotowy stanowiły inwestycje realizowane przez przedsiębiorstwa w trakcie wahań dokonujących się w ogólnej aktywności gospodarczej. Zakres przestrzenny badania stanowiło województwo śląskie; zakres czasowy – lata 2008–2010. Okres ten został wybrany ze względu na zmiany, do których doszło w tym czasie w Polsce w obrębie ogólnej aktywności gospodarczej. W roku 2008 realny wzrost produktu krajowego brutto wyniósł 5,1%, a w 2009 roku spadł do poziomu 1,6%. Następnie w 2010 roku osiągnął 3,8%¹².

Badaną populację określono jako polskie przedsiębiorstwa. Jednostką próby były aktywne przedsiębiorstwa z województwa śląskiego. Operat badanej popu-

---

¹¹ B. Prusak, *Metody oceny projektów inwestycyjnych*, Zeszyty Naukowe Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 2001, s. 122.

¹² Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Raport Polska 2011. Gospodarka – społeczeństwo – regiony*, Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej, Wydział Analiz Społeczno-Gospodarczych, Warszawa 2011, s. 12.

lacji stanowiła baza przedsiębiorstw „Firmy Polskie EMAIL 2010” Instytutu Promocji i Eksportu i Kooperacji NETEX-STERLING.

Badanie zrealizowano w formie ankiety e-mailowej na koniec 2010. Jako instrument pomiaru wybrano zestandaryzowany kwestionariusz ankietowy. Został on skierowany do osób zarządzających przedsiębiorstwami. Wysłano 2 mln e-maili z zaproszeniem do wzięcia udziału w badaniu. Zwrotnie otrzymano 1250 kwestionariuszy. Po weryfikacji pod względem poprawności i reprezentatywności wyeliminowano 12 kwestionariuszy. Dla celów bieżącego badania analizie poddano 231 kwestionariuszy.

Przeważającą część badanej grupy stanowiły mikroprzedsiębiorstwa – zatrudniające od 0 do 9 pracowników (63,6%). Drugą pod względem liczebności grupę respondentów stanowiły małe firmy, zatrudniające od 10 do 49 pracowników (29,0%). Następną w kolejności grupę stanowiły średnie przedsiębiorstwa, zatrudniające od 50 do 249 pracowników (6,5%). Najmniej liczną grupą badanych przedsiębiorstw były firmy duże, zatrudniające powyżej 250 pracowników (0,9%).

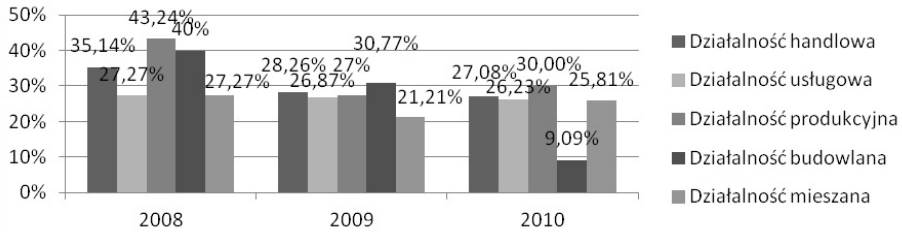
Najwięcej badanych przedsiębiorstw specjalizowało się w działalności usługowej – 32,0%. 23,8% respondentów reprezentowało działalność handlową, a 21,2% firm zajmowało się działalnością produkcyjną. 16,9% przedsiębiorstw uczestniczących w badaniu prowadziło działalność mieszaną: handlowo-usługową, produkcyjno-usługową, produkcyjno-handlowo-usługową, natomiast 6,1% respondentów – działalność budowlaną.

Działalność 34,2% zbadanych przedsiębiorstw koncentrowała się na rynku lokalnym, a 45,9% – na rynku krajowym. 19,9% przedsiębiorstw prowadziło natomiast działalność o zasięgu międzynarodowym.

Wyniki badania

W celu rozpoznania zmian dokonywanych przez przedsiębiorstwa w inwestycjach w czasie wahań ogólnej aktywności gospodarczej, respondenci zostali zapytani, jak kształtowały się inwestycje w ich przedsiębiorstwach w latach 2008, 2009 i 2010. Z uzyskanych odpowiedzi wynikało, że w badanym okresie inwestycje rozwojowe w całej grupie respondentów uległy około 3-procentowym zmianom. W 2008 roku podejmowano je w 24,7% badanych przedsiębiorstwach, w 2009 roku – w 23,4%, natomiast w 2010 roku – w 21,6%.

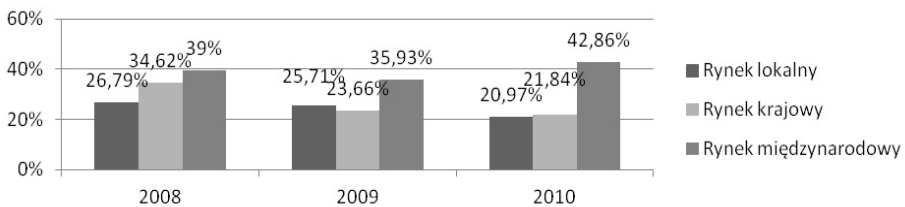
W latach 2008 i 2010 najczęściej inwestycje rozwojowych zrealizowano w przedsiębiorstwach produkcyjnych, a w 2009 roku – w przedsiębiorstwach z branży budowlanej. Tymczasem najmniej inwestycje rozwojowych w latach 2008 i 2009 dokonywano w przedsiębiorstwach prowadzących działalność usługową oraz mieszaną, natomiast w 2010 roku – w przedsiębiorstwach z branży budowlanej (rysunek 1).

Rys. 1. Przedsiębiorstwa, w których realizowano inwestycje rozwojowe w latach 2008–2010 usystematyzowane w zależności od rodzaju prowadzonej działalności

Źródło: opracowanie własne.

W całym badanym okresie wśród przedsiębiorstw dokonujących inwestycji rozwojowych dominowały przedsiębiorstwa prowadzące działalność na rynku międzynarodowym. Różnica pomiędzy nimi a przedsiębiorstwami prowadzącymi działalność na rynku lokalnym lub krajowym narastała w kolejnych latach. W 2010 roku była ona aż dwukrotna (rysunek 2).

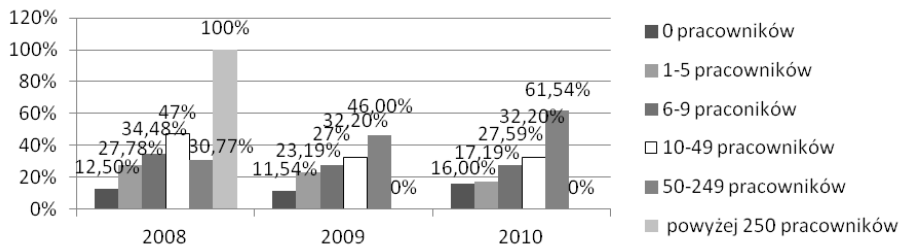
Rys. 2. Przedsiębiorstwa, w których realizowano inwestycje rozwojowe w latach 2008–2010 usystematyzowane w zależności od zasięgu rynkowego przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne.

Rozpatrując badane przedsiębiorstwa pod względem wielkości, można natomiast zauważyć, że w 2009 roku najmniej inwestycje rozwojowych podejmo-

wano w najmniejszych przedsiębiorstwach, zatrudniających do 9 pracowników. Podkreślenia wymaga jednak, iż im więcej pracowników było zatrudnionych w tych przedsiębiorstwach, tym większy odsetek z nich realizował inwestycje rozwojowe (rysunek 3). Najwięcej inwestycji rozwojowych w 2008 roku dokonano w dużych przedsiębiorstwach, zatrudniających powyżej 250 pracowników.

W kolejnych latach sytuacja uległa zmianie. W dużych przedsiębiorstwach wstrzymano bowiem całkowicie inwestycje rozwojowe. Najwięcej inwestycji rozwojowych, zarówno w 2009, jak i w 2010 roku podjęto w średnich przedsiębiorstwach (rysunek 3).

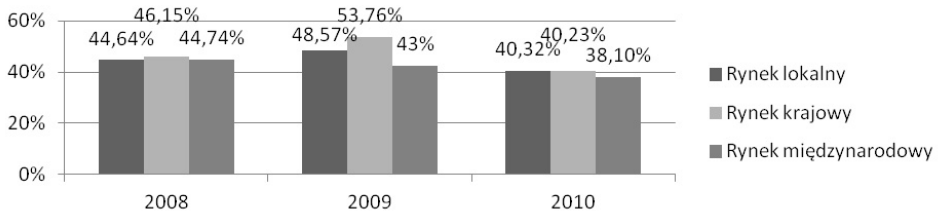
Rys. 3. Przedsiębiorstwa, w których realizowano inwestycje rozwojowe w latach 2008–2010 usystematyzowane ze względu na wielkość

Źródło: opracowanie własne.

W porównaniu z inwestycjami rozwojowymi, dane dotyczące inwestycji odtworzeniowych podejmowanych przez badane przedsiębiorstwa w latach 2008–2010 świadczą o dużych wahaniami. W kolejnych latach były one realizowane odpowiednio w 33,77%, 43,72% i 32,9% przedsiębiorstw.

W latach 2008 i 2010 odsetek przedsiębiorstw o zasięgu lokalnym, krajowym, a także międzynarodowym, dokonujących inwestycji odtworzeniowych, był zbliżony. Jedynie w 2009 roku, a więc gdy spadła aktywność gospodarcza, wyraźna stała się różnica między tak sklasyfikowanymi przedsiębiorstwami. Pomiedzy odsetkiem przedsiębiorstw działających na rynku krajowym a odsetkiem przedsiębiorstw o zasięgu międzynarodowym powstała aż 10-procentowa różnica (rysunek 4).

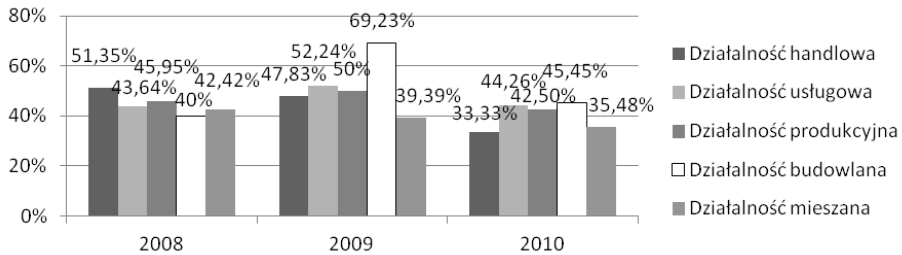

Rys. 4. Przedsiębiorstwa, w których realizowano inwestycje odtworzeniowe w latach 2008–2010 usystematyzowane w zależności od zasięgu rynkowego przedsiębiorstwa

Źródło: opracowanie własne.

W 2008 roku 40% respondentów z tej grupy przedsiębiorstw wskazywało, iż w ich przedsiębiorstwach realizowano inwestycje odtworzeniowe. Natomiast w 2009 roku, gdy nastąpił spadek aktywności gospodarczej, wskazanie to było wytypowane przez niespełna 70% respondentów (rysunek 5).

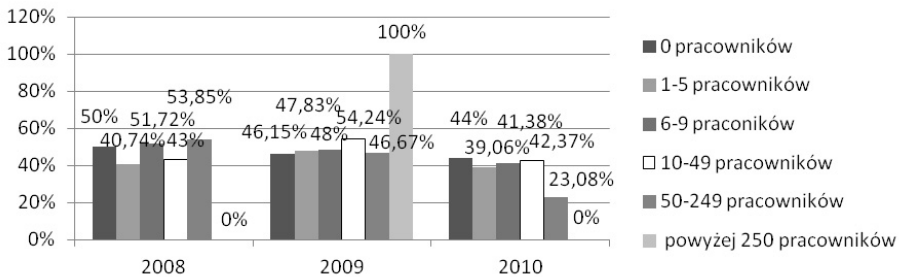

Rys. 5. Przedsiębiorstwa, w których realizowano inwestycje odtworzeniowe w latach 2008–2010 usystematyzowane w zależności od rodzaju prowadzonej działalności

Źródło: opracowanie własne.

We wszystkich badanych latach największym wahaniom ulegały inwestycje odtworzeniowe w największych przedsiębiorstwach. W dużych przedsiębiorstwach, w latach 2008 i 2010, nie podjęto w ogóle tego typu inwestycji. W 2009 roku natomiast wszystkie badane duże przedsiębiorstwa realizowały wyłącznie inwestycje odtworzeniowe.

Tymczasem w obrębie średnich przedsiębiorstw z roku na rok coraz mniejszy odsetek respondentów wskazywał, że realizowano inwestycje odtworzeniowe. Pomiędzy 2008 rokiem a 2010 nastąpił prawie 30-procentowy spadek aktywności w tym obszarze (rysunek 6).

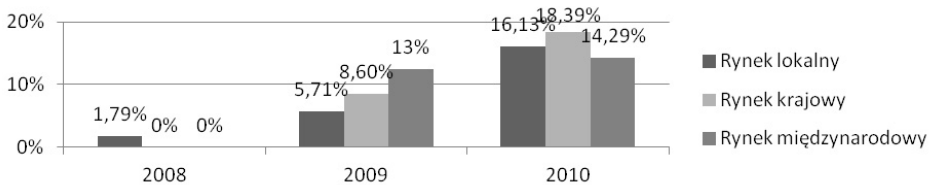

Rys. 6. Przedsiębiorstwa, w których realizowano inwestycje odtworzeniowe w latach 2008–2010 usystematyzowane ze względu na wielkość

Źródło: opracowanie własne.

W kolejnych latach coraz więcej przedsiębiorstw wstrzymywało zaplanowane inwestycje. W 2008 roku, podczas gdy aktywność gospodarcza była podniesiona, jedynie w jednym przedsiębiorstwie z badanej grupy wstrzymano inwestycje (0,43% grupy). W 2009 roku, a więc w roku, w którym nastąpił spadek aktywności gospodarczej, inwestycje wstrzymano natomiast w 7,36% przedsiębiorstw. Mimo poprawy sytuacji ogólnogospodarczej, w 2010 roku, liczba respondentów deklarujących, iż w ich przedsiębiorstwach wstrzymano inwestycje, wzrosła (13,85% grupy).

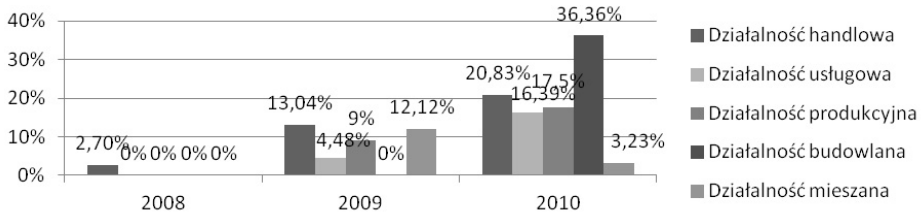
Wśród przedsiębiorstw wstrzymujących inwestycje najmniejsze zmiany pomiędzy 2008 a 2010 rokiem zaobserwowano wśród przedsiębiorstw prowadzących działalność na rynku międzynarodowym (rysunek 7).

Rys. 7. Przedsiębiorstwa, w których wstrzymano inwestycje w latach 2008–2010 usystematyzowane w zależności od zasięgu rynkowego przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne.

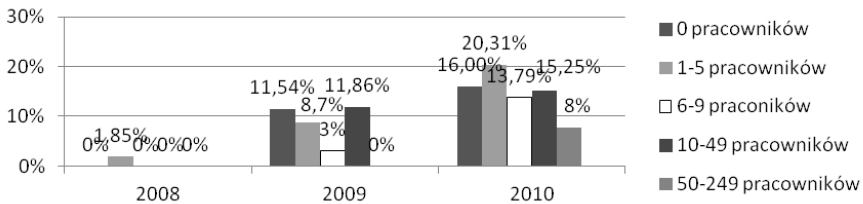
Analizując branże przedsiębiorstw, które wstrzymywały zaplanowane inwestycje, można zauważyć, że najczęściej przedsiębiorstw budowlanych zdecydowało się ograniczyć inwestycje. Liczba przedsiębiorstw budowlanych, które je wstrzymały, wzrosła w całym badanym okresie aż ponad trzykrotnie (rysunek 8).

Rys. 8. Przedsiębiorstwa, w których wstrzymano inwestycje w latach 2008–2010 usystematyzowane w zależności od rodzaju prowadzonej działalności

Źródło: opracowanie własne.

Duże przedsiębiorstwa nie wstrzymywały w ogóle w badanym okresie zaplanowanych inwestycji. Wśród średnich przedsiębiorstw jedynie w 2010 roku 8% wstrzymało zaplanowane inwestycje. Natomiast wśród mikroprzedsiębiorstw oraz małych przedsiębiorstw w całym badanym okresie, z roku na rok, rósł odsetek przedsiębiorstw wstrzymujących zaplanowane inwestycje (rysunek 9).

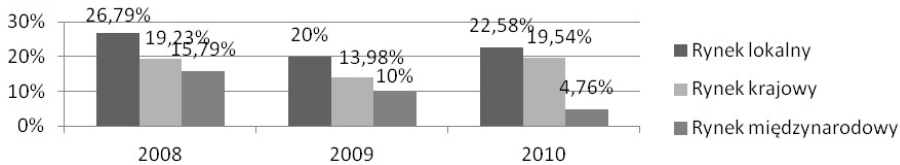

Rys. 9. Przedsiębiorstwa, w których wstrzymano inwestycje w latach 2008–2010 usystematyzowane ze względu na wielkość

Źródło: opracowanie własne.

We wszystkich latach w badanej grupie przedsiębiorstw liczba przedsiębiorstw nieplanujących w ogóle inwestycji niewiele się zmieniała. Odsetek respondentów wskazujących na taki stan rzeczy wahał się w przedziale od 13% do 15%. W 2008 roku nie planowano inwestycji w 15,58% badanych przedsiębiorstw, w 2009 roku – w 13,41%, w 2010 roku – w 14,28%.

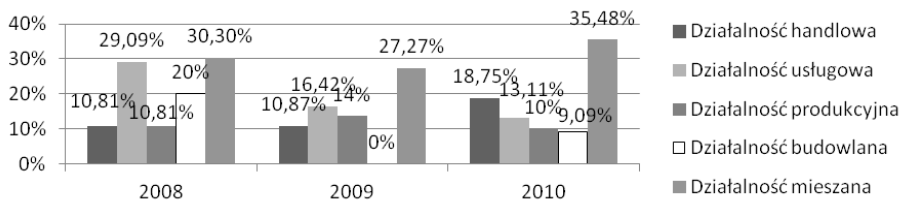
Wśród przedsiębiorstw nieplanujących inwestycji w każdym roku największy odsetek stanowiły przedsiębiorstwa prowadzące działalność na rynku lokalnym. Najmniejszy był natomiast odsetek tych przedsiębiorstw, które prowadziły działalność o zasięgu międzynarodowym (rysunek 10).

Rys. 10. Przedsiębiorstwa, w których nie planowano inwestycji w latach 2008–2010 usystematyzowane w zależności od zasięgu rynkowego przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne.

W całym badanym okresie najmniej inwestycji planowano w przedsiębiorstwach prowadzących działalność mieszaną. W przedsiębiorstwach z pozostałych branż odsetek podmiotów, w których nie planowano inwestycji, w 2008 roku był najniższy w przypadku przedsiębiorstw prowadzących działalność handlową oraz produkcyjną, a w latach 2009 i 2010 w przypadku przedsiębiorstw z branży budowlanej (rysunek 11).

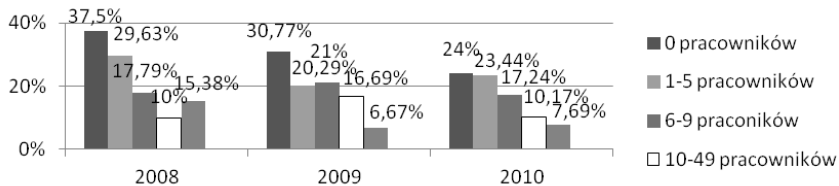

Rys. 11. Przedsiębiorstwa, w których nie planowano inwestycji w latach 2008–2010 usystematyzowane w zależności od rodzaju prowadzonej działalności

Źródło: opracowanie własne.

Największy odsetek wśród badanych przedsiębiorstw, które nie planowały inwestycji, stanowiły we wszystkich latach mikroprzedsiębiorstwa. W obrębie tej grupy najmniej inwestycji planowano w przedsiębiorstwach samozatrudnionych (niezatrudniających pracowników).

Odsetek małych i średnich przedsiębiorstw, w których nie planowano inwestycji, zmieniał się w badanym okresie. Duże przedsiębiorstwa we wszystkich badanych latach planowały inwestycje (rysunek 12).

Rys. 12. Przedsiębiorstwa, w których nie planowano inwestycji w latach 2008–2010 usystematyzowane ze względu na wielkość

Źródło: opracowanie własne.

Zmiany w inwestycjach śląskich przedsiębiorstw przy zmianach sytuacji ogólnogospodarczej

Otrzymane wyniki pozwalają na wyciągnięcie wniosków dotyczących inwestycji rozwojowych i odtworzeniowych realizowanych przez śląskie przedsiębiorstwa, a także dotyczących ich planów inwestycyjnych. Analiza danych dotyczących **inwestycji rozwojowych** wskazuje, że:

1. Zarówno w okresach wzrostu, jak i spadku PKB najczęściej inwestycje rozwojowych wśród przedsiębiorstw sklasyfikowanych pod względem zasięgu rynkowego dokonywano w przedsiębiorstwach działających na rynku międzynarodowym.
2. Wśród przedsiębiorstw usystematyzowanych ze względu na rodzaj prowadzonej działalności najmniej zmian w ramach inwestycji rozwojowych wprowadzały przedsiębiorstwa usługowe.
3. Wśród przedsiębiorstw sklasyfikowanych pod względem wielkości najmniej zmian w ramach inwestycji rozwojowych dokonały małe przedsiębiorstwa.

Na podstawie wskazań respondentów na temat **inwestycji odtworzeniowych** można natomiast wnioskować, że:

1. Spadek PKB skutkowało zmniejszeniem inwestycji odtworzeniowych w przedsiębiorstwach prowadzących działalność na rynku międzynarodowym.

2. Wśród przedsiębiorstw usystematyzowanych ze względu na rodzaj prowadzonej działalności największe zmiany miały miejsce w wypadku inwestycji odtworzeniowych w przedsiębiorstwach budowlanych.
3. Wśród przedsiębiorstw sklasyfikowanych pod względem wielkości największe zmiany nastąpiły w ramach inwestycji odtworzeniowych w dużych, a w dalszej kolejności w średnich przedsiębiorstwach.

Odpowiedzi udzielone przez respondentów na temat **wstrzymywania zaplanowanych inwestycji** pozwalają na wyciągnięcie następujących wniosków:

1. Niepewna sytuacja ogólnogospodarcza przyczyniła się do wzrostu liczby przedsiębiorstw wstrzymujących inwestycje zarówno wśród przedsiębiorstw o zasięgu lokalnym, krajowym, jak i międzynarodowym.
2. Wśród przedsiębiorstw usystematyzowanych ze względu na rodzaj prowadzonej działalności największych ograniczeń w zaplanowanych inwestycjach, wynikających ze zmian ogólnogospodarczych, dokonano w przedsiębiorstwach budowlanych.
3. Wśród przedsiębiorstw sklasyfikowanych pod względem wielkości najczęściej wśród badanych podmiotów gospodarczych ograniczyły inwestycje mikro- i małe przedsiębiorstwa.

Ponadto, analiza wyników przeprowadzonego badania dotycząca **planów inwestycyjnych** przedsiębiorstw wskazuje, że:

1. Bez względu na zmiany dokonujące się w obrębie PKB wśród przedsiębiorstw nieplanujących inwestycji dominowały przedsiębiorstwa prowadzące działalność na rynku lokalnym.
2. Wśród przedsiębiorstw usystematyzowanych ze względu na rodzaj prowadzonej działalności najmniej inwestycji planowano w przedsiębiorstwach prowadzących działalność mieszaną.
3. Wśród przedsiębiorstw sklasyfikowanych pod względem wielkości najmniej inwestycji planowano w mikroprzedsiębiorstwach.

Podsumowanie

Przeprowadzone badanie dowodzi, że w wyniku zmian makroekonomicznych zachodzących w gospodarce przedsiębiorstwa dokonują zmian w realizowanych inwestycjach rozwojowych i odtworzeniowych, wstrzymują zaplanowane inwestycje, a także ograniczają się w ich planowaniu. Ponadto, można wskazać na zachodzące pomiędzy inwestycjami przedsiębiorstw a ich wielkością, zasięgiem

i profilem prowadzonej działalności zależności. Pozwalają one na weryfikację przyjętych hipotez badawczych.

Uwzględniając, że pomiędzy poszczególnymi grupami przedsiębiorstw usystematyzowanymi ze względu na zakres prowadzonej działalności występowały różnice w realizowanych przez nie inwestycjach rozwojowych oraz odtworzeniowych, planach inwestycyjnych, a także ograniczeniach zaplanowanych inwestycji za pozytywnie zweryfikowaną można uznać hipotezę H1, zgodnie z którą zmiany dokonywane przez przedsiębiorstwa w obrębie inwestycji podczas wahań aktywności gospodarczej są uzależnione od ich zasięgu rynkowego. Występowanie takiej zależności może być konsekwencją innych przeobrażeń dokonujących się w tym samym czasie na różnych rynkach. Efektem tych różnic mogą być zatem różnice w decyzjach inwestycyjnych przedsiębiorstw o zasięgu lokalnym, krajowym i międzynarodowym. Ponadto, zidentyfikowane różnice mogą wynikać z innej skali inwestycji podejmowanych przez poszczególne grupy przedsiębiorstw i innego ryzyka, które im towarzyszy.

Podobnie jak w przypadku przedsiębiorstw usystematyzowanych ze względu na zakres prowadzonej działalności, rezultaty przeprowadzonego badania wskazują na występowanie zależności pomiędzy decyzjami inwestycyjnymi przedsiębiorstw a branżą, którą przedsiębiorstwa te reprezentują. Pozytywnie należy zatem zweryfikować hipotezę H2, zgodnie z którą zmiany dokonywane przez przedsiębiorstwa w obrębie inwestycji podczas wahań aktywności gospodarczej są uzależnione od rodzaju działalności prowadzonej przez te przedsiębiorstwa.

Zależność występująca pomiędzy rodzajem prowadzonej działalności gospodarczej a zmianami dokonywanymi przez przedsiębiorstwa w obrębie inwestycji podczas wahań aktywności gospodarczej wydaje się w pełni uzasadniona. Badania specjalistów z zakresu cyklu koniunkturalnego dowodzą bowiem występowania różnic pomiędzy niektórymi branżami a zmianami zachodzącymi w obrębie cyklu koniunkturalnego. Przykładowo, działalnością, która jest uważana za mniej wrażliwą na spadek aktywności gospodarczej, jest działalność usługowa¹³. Otrzymane wyniki można zatem uznać za konsekwencje tych różnic.

Rezultaty przeprowadzonego badania wskazują również na różnice w decyzjach dotyczących inwestycji przedsiębiorstw kategoryzowanych ze względu na wielkość. Taki stan rzeczy pozwala na pozytywną weryfikację hipotezy H3, zgodnie z którą zmiany dokonywane przez przedsiębiorstwa w obrębie inwesty-

---

¹³ Por. M. Drozdowicz-Bieć, *Cykle i wskaźniki koniunktury*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2012.

cji podczas wahań aktywności gospodarczej są uzależnione od wielkości tych przedsiębiorstw. Zależność tę można powiązać z zależnością wskazaną w hipotezie H1. Zazwyczaj bowiem większe przedsiębiorstwa prowadzą działalność na większych rynkach, a mniejsze – na mniejszych. Inne są ich grupy docelowe, inne są też ich zasoby kapitałowe, inaczej monitorują one rynek, inna jest skala podejmowanych przez nie inwestycji i wynikające z nich ryzyko. Uzasadniony jest zatem fakt, że ich decyzje inwestycyjne są zróżnicowane.

Wnioski dotyczące zależności występującej pomiędzy wielkością przedsiębiorstw a wahaniami aktywności gospodarczej potwierdzają także dane dotyczące inwestycji polskich przedsiębiorstw w latach 2003–2010. Podobnie jak w przeprowadzonym badaniu, wskazują one, iż na spadek aktywności gospodarczej w największym stopniu reagują duże firmy¹⁴.

Bibliografia

- Drozdowicz-Bieć M., *Cykle i wskaźniki koniunktury*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2012.
- Dziworska K., *Inwestycje przedsiębiorstw*, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 1993.
- Eisner R., *Factors in business investment*, “National Bureau of Economic Research” 1978, <http://www.nber.org> (dostęp 30.05.2013).
- Fic M., Jędrzejczak-Gas J., *Uwarunkowania rozwoju sektora MŚP – wybrane zagadnienia*, w: *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, Rzeszów 2004, z. 5.
- Glancey K., *Determinants of growth and profitability in small entrepreneurial firms*, “International of Entrepreneurial Behaviour & Research” 1998, vol. 4, no. 1.
- Inwestycje rzeczowe i kapitałowe*, red. J. Różański, Difin, Warszawa 2006.
- Janik W., Paździor A., *Zarządzanie finansami spółki kapitałowej*, PWE, Warszawa 2010.
- Ministerstwo Gospodarki, *Analiza zróżnicowania regionalnego aktywności inwestycyjnej sektora MSP, ze szczególnym uwzględnieniem działalności innowacyjnej*, Departament Analiz i Prognoz, Warszawa 2010.
- Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Raport Polska 2011. Gospodarka – społeczeństwo – regiony*, Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej, Wydział Analiz Społeczno-Gospodarczych, Warszawa 2011.
- Orłowski W., Pasternak R., Flaht K., Szubert D., *Procesy inwestycyjne i strategie przedsiębiorstw w czasach kryzysu*, PARP, Warszawa 2010.

---

¹⁴ Por. *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010–2011*, red. A. Tarnawa, P. Zadura-Lichota, PARP, Warszawa 2013, s. 40–41.

Prusak B., *Metody oceny projektów inwestycyjnych*, Zeszyty Naukowe Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 2001.

Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010–2011, red. A. Tarnawa, P. Zadura-Lichota, PARP, Warszawa 2013.

Rudkowski A., *Zarządzanie finansami*, PWE, Warszawa 2010.

Sosińska-Wit M., *Inwestycje MŚP czynnikiem wzrostu wartości majątku przedsiębiorstw województwa lubelskiego na podstawie wyników badań ankietowych*, Zeszyty Naukowe WSEI, seria „Ekonomia” 2011.

**MACROECONOMIC ENVIRONMENT AND CAPITAL EXPENDITURES
OF SILESIAN ENTERPRISES.
RESULTS OF EMPIRICAL SURVEY**

SUMMARY

The aim of this study was to identify changes in capital expenditures of enterprises during fluctuations of the economic activity. In order to fulfil objectives of the study, and in the period of 2008-2010, a primary data collection took place. A research sample consisted of 231 Silesian enterprises. Based on collected data the study shows results that relate to (i) changes in the growth and maintenance of capital expenditures, and (ii) modifications in capital expenditure plans. Moreover, conclusions of the study distinguish links between capital expenditures and the firm size, its market range and the type of sector in which an enterprise operates.

Keywords: enterprises, capital expenditures, economic fluctuations